

Sagoberätterskan som vågade utmana makten

Berättelse

De flesta känner Astrid Lindgren som författaren bakom Pippi Långstrump, Emil i Lönneberga och Bröderna Lejonhjärta. Men hon var mer än en barnboksförfattare. Under sina sista decennier blev hon en av Sveriges mäktigaste röster i samhällsdebatten – en kvinna som vågade säga ifrån mot makten, trots att hon själv aldrig sökte några politiska poster.

Våren 1976 hade hon råkat ut för något nästan absurt. På grund av hur skattereglerna var utformade fick hon i praktiken betala en marginalskatt på 102 procent. Det betydde att en extra intjänad krona kunde kosta henne mer än en krona. I stället för att klaga tyst skrev hon en saga. Den hette ”Pomperipossa i Monismanien” och handlade om en barnboksförfattare i ett påhittat land med orimliga skatter. Sagan publicerades i tidningen Expressen och blev genast omtalad i hela landet.

Den socialdemokratiska regeringen tog illa vid sig. Finansminister Gunnar Sträng menade att Lindgren inte kunde räkna. Hon svarade kvickt att Sträng alltid hade varit bra på att berätta sagor, men att han aldrig hade lärt sig räkna. Samma höst förlorade Socialdemokraterna valet efter mer än fyra decennier vid makten. Historiker är oeniga om hur stor betydelse Pomperipossa egentligen hade, men berättelsen brukar nämnas som en av flera orsaker.

Astrid Lindgren höjde sin röst igen på 1980-talet, den här gången för djuren. Tillsammans med veterinären Kristina Forslund skrev hon en rad uppmärksammade artiklar mot den hårda behandlingen av djur i den industriella köttproduktionen. Engagemanget bidrog till en ny djurskyddslag som kom 1988 och som i folkmun kallades ”Lex Lindgren”. På hennes 80-årsdag presenterade statsministern lagen för henne nästan som en present. Men Astrid var inte helt nöjd – hon tyckte att lagen hade blivit för svag, och hon sa det öppet. Att ta emot beröm utan att kompromissa med sin övertygelse var typiskt för henne.

Det är lätt att tro att en barnboksförfattare lever i en värld av fantasi, långt från politik och allvar. Astrid Lindgren visar motsatsen. Hon förstod att den som många människor lyssnar på också har ett ansvar att säga ifrån. Hennes mod bestod inte i att vara fysiskt stark som Pippi, utan i att våga använda sina ord – även när de gjorde mäktiga människor obekväma.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
ett decennium (decennier)	tio år
säga ifrån	tydligt säga vad man tycker är fel
marginalskatt	skatten på den sista delen av inkomsten
absurd / orimlig	helt galen; utan förnuft

ORD	FÖRKLARING
påhittad	inte verklig; uppfunnen
ta illa vid sig	bli sårad eller arg
kvickt	snabbt och smart (om ett svar)
oeniga	tycker olika
en veterinär	en djurläkare
i folkmun	som folk brukar säga till vardags
en övertygelse	något man är helt säker på och tror på
kompromissa	ge upp en del av det man vill för att mötas

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad är textens huvudbudskap?
  1. Att Astrid Lindgren bara skrev sagor för barn
  2. Att en författare också kan påverka samhället
  3. Att skatter alltid är för höga
2. Varför skrev Astrid sagan om Pomperipossa?
  1. Hon ville tjäna mer pengar på böcker
  2. Hon reagerade på ett orimligt skattesystem
  3. Hon ville bli politiker
3. Hur reagerade regeringen på sagan?
  1. Den höll med Astrid direkt
  2. Den blev sårad och försvarade sig
  3. Den brydde sig inte alls
4. Vad handlade hennes engagemang på 1980-talet om?
  1. Skolan
  2. Djurens villkor
  3. Bostäder
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Astrid Lindgren var själv medlem i regeringen.
  2. Astrid var helt nöjd med djurskyddslagen 1988.
  3. Forskare är säkra på att Pomperipossa avgjorde valet 1976.
6. Förklara med egna ord vad en marginals katt på 102 procent innebar för Astrid.
7. Vad menar texten med att hennes mod "inte bestod i att vara fysiskt stark som Pippi"? Förklara.
8. Vad säger det om Astrid Lindgren att hon kritiserade djurskyddslagen trots att den var uppkallad efter henne?
9. Texten avslutas med att hennes ord gjorde "mäktiga människor obekväma". Vad menas med det?
10. Varför tror du att just en känd och omtyckt person kan påverka samhället? Använd texten i ditt svar.

Facit

1. b) Att en författare också kan påverka samhället.
2. b) Hon reagerade på ett orimligt skattesystem. (*Marginalskatten på 102 %.*)
3. b) Den blev sårad och försvarade sig. (*"tog illa vid sig"; Sträng sa att hon inte kunde räkna.*)
4. b) Djurens villkor. (*Mot hård behandling i köttproduktionen.*)
5. 1. **Nej** – hon sökte aldrig politiska poster. b) **Nej** – hon tyckte att lagen blivit för svag. c) **Nej** – historiker är oeniga; sagan nämns som *en av flera* orsaker.
6. Exempel på svar: *Att hon på den sista delen av sin inkomst fick betala mer i skatt än hon tjänade – en extra krona kostade henne mer än en krona.*
7. Exempel på svar: *Hennes mod var inte fysiskt utan handlade om att våga säga sin mening offentligt, även mot mäktiga personer.*
8. Exempel på svar: *Att hon var ärlig och stod för sin övertygelse, och inte lät sig köpas av beröm. (Godkänn motiverade tolkningar.)*
9. Exempel på svar: *Att hennes kritik var obekväm för dem som hade makt, eftersom många lyssnade på henne.*
10. Exempel på svar: *För att många människor lyssnar på och litar på en sådan person, så att hennes åsikter sprids och får betydelse. (Godkänn svar som kopplar till texten.)*

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering. Att skriva av en mening ur texten räcker inte – eleven ska visa förståelse.

FÖR LÄRAREN

Reflekterande nivå (grundläggande/B1+). Tema: yttrandefrihet, civilkurage och en känd persons ansvar. Frågorna 7–10 tränar inferens och slutledning. Notera nyanserna: historiker är oeniga om Pomperipossas betydelse, och Astrid var kritisk till djurskyddslagen – båda är medvetet med för att undvika förenkling.

Diskussionsfrågor

- "Kända personer borde uttala sig om politik och samhälle." Håller du med? Motivera.
- Vad krävs för att våga säga ifrån mot makten? Har du sett någon göra det?
- **Skriv (argumenterande text):** Bör kända personer använda sin röst i viktiga samhällsfrågor? Skriv din åsikt med minst tre argument och en avslutning.

Källor och faktagranskning

- Astrid Lindgrens officiella webbplats: astridlindgren.com (om hennes liv, Pippi och opinionsarbetet)
- Nationalencyklopedin (ne.se): Astrid Lindgren
- Wikipedia: Astrid Lindgren; Pippi Långstrump (roman); Pomperipossa i Monismanien

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Lasse föddes i Köpenhamn 1926. Pippi refuserades av Bonniers 1944 och vann sedan förstapris hos Rabén & Sjögren 1945. Pomperipossa (1976) gällde en marginalskatt på 102 %.

